

Overweging bij Deuteronomium 6, 2-6 en Marcus 12, 28b-34

Alweer een poosje geleden zat ik 's avonds op de bank bij een vriendin te klagen over een bepaald persoon. Hij was zo vervelend, zei ik, want hij had dit gedaan en dat níet gedaan en dit was niet goed en dat ook niet. Nadat mijn vriendin me een poosje zwijgend had aangehoord, zei ze: "Je mist hem, denk ik, nogal?" En tot mijn eigen verbazing barstte ik in tranen uit. Goed luisteren – daar gaat het om. In de Bijbelteksten van vandaag, én in ons eigen leven.

In de eerste lezing hoorden we Mozes aan het woord, die in een lange redevoering het volk van Israël laat weten wat God van hen verlangt. Veertig jaar na het vertrek uit Egypte en de even lange zwerftocht door de woestijn, staat het volk op het punt om het gebied binnen te trekken dat God hen heeft geschonken.

Het gebied dat God hen heeft geschonken... het is een ingewikkelde zin binnen de huidige politieke situatie in Israël en Gaza, en ik kan me voorstellen dat het bij u, net als bij mij, veel oproept. Toch wil ik het daar nu niet over hebben. Niet zozeer omdat ik vind dat kerk en politiek niet samengaan – dat vind ik eigenlijk juist wél – maar omdat dít niet het moment is. Een viering is niet het moment voor discussie. Bovendien denk ik dat bij het bijbelse volk van Israël en de huidige politieke staat Israël niet één op één samenvallen. Dat geeft mij, en ik hoop u ook, ruimte om meer onbevagen naar de teksten te luisteren.

In zijn redevoering blikt Mozes terug op de jaren in de woestijn en hij blikt vooruit door te refereren aan hoe God wil dat het volk met elkaar samenleeft. Het fragment dat wij net lezen, is feitelijk een soort samenvatting. En daarin valt twee keer het woord 'luisteren': "Luister, Israël, en neem de geboden nauwlettend in acht." En "Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige." Die laatste zin zijn de eerste woorden die ieder Joods kind te horen krijgt. Zodra een baby geboren wordt, fluistert zijn vader hem deze woorden in het oor. "Luister, lief kind, dit zijn de eerste woorden. Hier draait je hele leven om."

Marcus laat Jezus deze woorden herhalen, maar in een heel bijzondere context. *In die tijd trad een schriftgeleerde op Jezus toe.* 'In die tijd', dat wil in dit geval zeggen: in de tijd waarin er voortdurend schriftgeleerden op Jezus toetreden, meestal met de bedoeling om hem een uitspraak te ontlokken waardoor ze hem eindelijk kunnen oppakken. Deze man had al een poos op een afstandje staan luisteren hoe Jezus met

de andere schriftgeleerden discussieerde. In uw boekje is een deel van het eerste vers (vers 28) weggelaten, maar volgens mij staat daar iets belangrijks.

Voor de schriftgeleerde naar Jezus toegaat, heeft hij opgemerkt dat Jezus zijn collega's "correct heeft geantwoord". Zo luidt althans de Nieuwe Bijbelvertaling, die voor het boekje is gebruikt. Maar de Willibrord vertaling heeft het over een 'raak' antwoord, en de Naardense Bijbel vertaalt dat Jezus "hen fraai zijn oordeel heeft gegeven." Een 'raak' antwoord, of een 'fraai oordeel', is natuurlijk niet hetzelfde als een 'correct' antwoord. 'Correct' dat gaat over goed of fout, over zwart of wit. Daarvoor hoef je niet echt te luisteren. Maar dat is nou juist wat deze schriftgeleerde wél heeft gedaan. Hij heeft onder de woorden geluisterd, of door de woorden heen, en hij is iets gaan vermoeden wat hij nu bij Jezus wil verifiëren: "Wat is het allereerste gebod?" Dat is geen vraag om te controleren of Jezus het wel weet. Ieder kind weet wat het allereerste gebod is. De schriftgeleerde is op zoek naar de Bron van Jezus' spreken en handelen. Hij wil geen rationele discussie over hoe iets wel of niet hoort, hij wil Hem ontmoeten. En in het antwoord van Jezus vindt hij wat hij al vermoedde: een man voor wie God werkelijkheid is, voor wie God leeft in en door alles wat hij doet.

En hij herhaalt wat Jezus gezegd heeft, en Marcus schrijft het woord voor woord op, omdat in deze herhaling van woorden de ontmoeting plaatsvindt. En de schriftgeleerde voegt er nog iets aan toe: 'dit gaat boven alle brand- en zoenoffers.' Daarmee distantieert hij zich van zijn collega's, want in deze woorden klinkt door dat ook voor de schriftgeleerde de mens belangrijker is dan de wet, en dat het eigen gelijk alleen maar telt in zoverre dat een ander dient. "Gij staat niet ver af van het koninkrijk Gods" antwoordt Jezus hem. Het zijn maar een paar zinnen op papier, een paar zinnen tussen heel veel andere zinnen, maar ik denk dat hier een ontmoeting heeft plaatsgevonden die beide mannen diep heeft geraakt. En ook deze ontmoeting begon met luisteren.

Luisteren – kom er nog maar eens om. Als je naar de politiek kijkt, of naar debatten op tv of in andere media, dan wordt er nog maar bijzonder weinig geluisterd. Luisteren lijkt eerder een zwaktebod. Iets dat je hooguit doet om je tegenstander op het een of andere foutje te betrappen waardoor je hem genadeloos kunt neersabelen. En natuurlijk zie je dit niet alleen in de politiek en voor de camera. Het gebeurt overal. Als u binnenkort bij een vergadering bent, let dan eens op uw eigen houding. Bent u werkelijk aan het luisteren naar wat de ander zegt, of zoekt u vooral een goed moment om zelf aan het woord te komen? En als een ander iets zegt dat

ons niet aanstaat, kunnen we dat dan nog horen? Hebben we genoeg moed en genoeg geduld om te zien waar de ander staat, wat zijn of haar motieven zijn? Waar zit de angst en de pijn? Willen we dat nog wel weten? Luisteren... het is zo'n mooie eigenschap, en het kan zo vruchtbaar zijn. Denk aan de ontmoeting tussen Jezus en de schriftgeleerde, of aan mijn eigen ontboezeming aan het begin van deze overweging. Want zoals de Deense filosoof Søren Kierkegaard zei: "Pas toen ik ging luisteren, hoorde ik God."

Liesbeth Jansen